Vad kan skolarkiven berätta om den ideologiska styrningen, uppfyllelse av kunskapsmålen och situationen för elever och personal?

Daniel Pettersson
Högskolan i Gävle

Utgångspunkt

Skolan har alltid varit ett politiskt och ideologiskt projekt

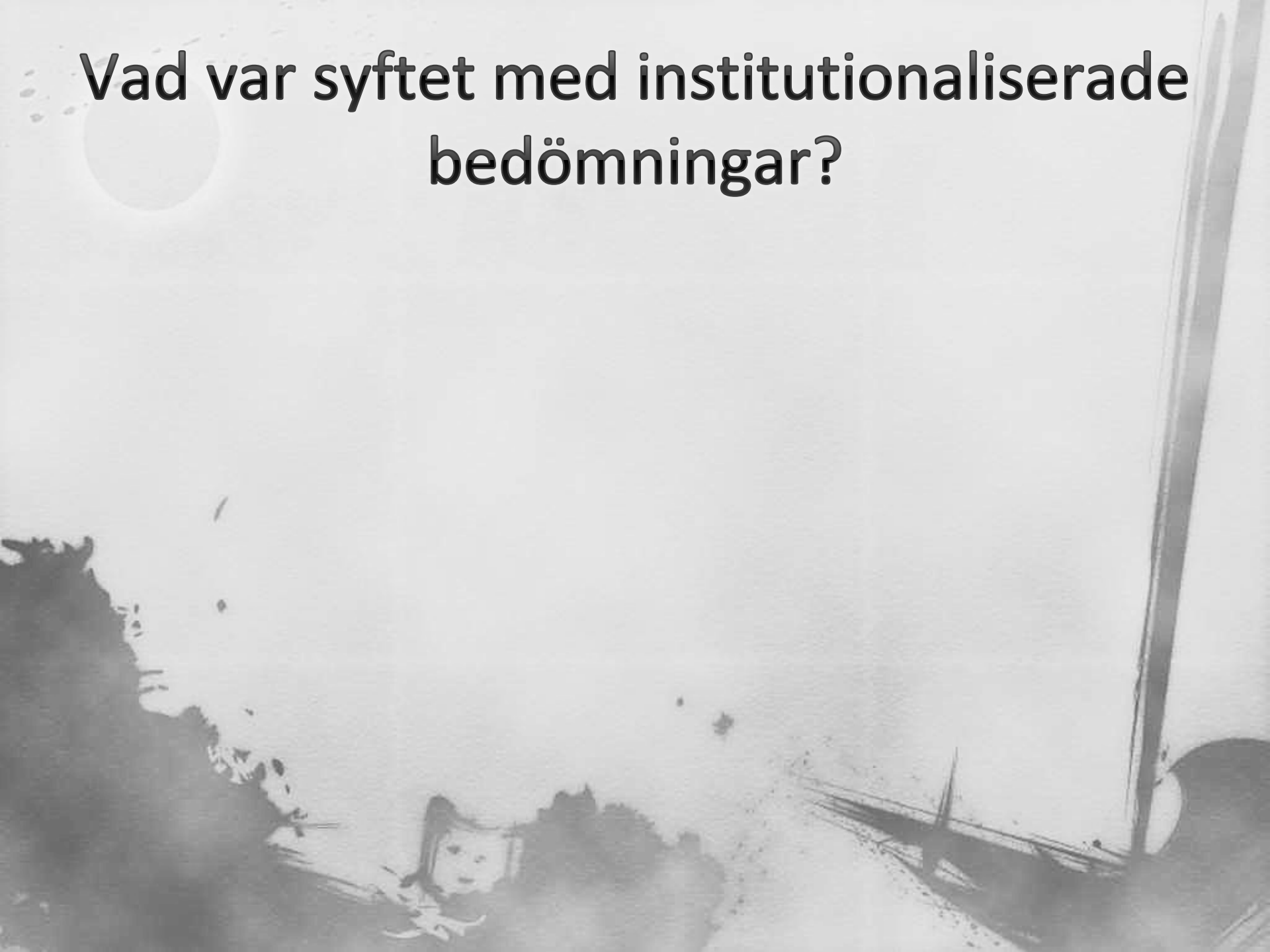
Kunskapsbedömning i ett historiskt perspektiv

När började man systematiskt att bedöma elevers kunskaper?

Mot vilka samhälleliga behov svarade institutionaliseringen av kunskapsbedömning i skolan?

Vad har utbildningens förändrade samhällsvillkor inneburit för sättet att se på, organisera och genomföra bedömning?

Vad var syftet med institutionaliserade bedömningar?

Intelligenstestningens tidsålder

”Mätmodellens” ideologiska övertygelse

1. Människor skiljer sig från varandra i fråga om olika slags begåvning.

2. En individs mängd av ett visst slag av begåvning kan beskrivas i relation till fördelningen av andra liknande individers mängd av detta slags begåvning.

3. Man kan utveckla instrument som tillförlitligt mäter sådana individuella differenser i fråga om begåvning.

(Taylor, 1994)

Motivera istället för sortera

En ny kunskapssyn formuleras

- Från intelligenstestningar och behaviorism

till

- Hermeneutiska och konstruktivistiska kunskapsbegrepp

vilket

PÅVERKAR SYNEN PÅ BEDÖMNING!!

Organiserandet i de svenska klassrummen

- Undervisning bör utgå från elevers intressen och erfarenheter
- Vara individuellt anpassad
- Förhållandet mellan elev och lärare ska vara personligt och innerligt
- Auktoritär disciplinering och själlöst pluggande är av ondo

INGA NYA TANKAR: ROUSSEAU, PESTALOZZI, DEWEY, KEY m.fl.

Ett nytt provparadigm?

Nya synsätt på utbildning (Detta ska utbildningen grundas på)

- Alla elever kan lära sig
- Utmanande innehåll inriktat mot komplext tänkande och problemlösning
- Autencitet i förhållandet mellan lärande inom och utanför skolan
- Utveckling av strategier för tänkande och reflektion
- Anslutning till demokratiska praktiker och trygg gemenskap

(Shepard 2000)

Ett nytt provparadigm?

Undervisningen ska baseras på följande kognitiva och konstruktivistiska inlärningsteorier

- Intellektuella förmågor är socialt och kulturellt utvecklade
- Elever konstruerar kunskap och förståelse i ett socialt sammanhang
- Nytt lärande formas av tidigare kunskaper och kulturella perspektiv
- Intelligent tänkande involverar ”metakognition” eller iakttagelser av det egna lärandet och tänkandet
- Djupförståelse är av principiell art och stödjer möjligheten att generalisera
- Kognitiva prestationer är beroende av situation och personlig identitet

(Shepard 2000)

Ett nytt provparadigm?

Följderna blir att bedömning ska bestå av…

- Utmanande uppgifter för att stimulera komplext tänkande
- Fokuserar inlärningsprocesser såväl som resultat
- En pågående process integrerad med undervisningen
- Används formativt för att stödja elevernas lärande
- Förväntningarna är synliga för eleverna
- Eleverna är aktiva i utvärderingen av sitt eget arbete
- Används för att utvärdera undervisningen såväl som elevernas lärande

(Shepard 2000)

Den kvalitativa vändningen

Pedagogikens ökade intresse för kvalitativ forskning: ”en av århundradets viktigaste händelser” (Eisner 1991)

Hur styrs egentligen skolan?

- Skollagen (riksdag)
- Förordningar (regeringen)
- Exempel på dessa är läroplaner och examensmål
- Föreskrifter (Skolverket på uppdrag av regeringen)
- Allmänna råd (Skolverket)

Men också genom…

- medias roll
- Lokala och internationella skoladministratörer
- föräldrars förväntningar
- elevernas egna förväntningar

Skolan styrs då av olika typer av *message systems*

- Bedömning
- Utvärdering
- Läroplaner
- Kursplaner
- Undervisning

(*evaluation, curriculum, pedagogy*)

(Basil Bernstein 1971/1980)

Olika typer av bedömningspraktiker

Internt reglerade bedömningsredskap och bedömningsformer (i klassrummet)

- t.ex. prov, läxförhör, nationella prov, betyg

Externt reglerade bedömningsredskap och bedömningsformer (i skolans administrativa system)

- t.ex. nationella prov, betyg, internationella kunskapsmätningar

Hur kommer nu individuella utvecklingsplaner in?

- IUP både internt och externt reglerande i vissa avseenden
- IUP samlar dels den summativa bedömningen, men ger också en möjlighet att dokumentera lärarens formativa bedömning av eleven
- Mycket få empiriska material där lärares kunskapsbedömningar kan följas utifrån både formativa och summativa bedömningar

Vad är egentligen IUP?

- vara ett stöd för elevens lärande
- innehålla omdömen om elevernas kunskapsutveckling
- innehålla en planering av hur skolan ska arbeta för att eleven ska utvecklas så långt som möjligt mot de nationella målen
- klargöra vad eleven och vårdnadshavaren kan göra och ansvara för
- också komplettera och förtydliga den muntliga informationen som ges vid utvecklingssamtalet, men inte ersätta den
- inte vara ett statiskt instrument utan revideras när det behövs

Vad säger forskningen att IUP är?

- Individuella utvecklingsplaner bör tolkas som *individorienterade normalplaner* (Vallberg Roth & Månsson 2008)
- IUP ingår i en internationell trend (liknande system finns i ett flertal länder)
- IUP och åtgärdsprogram uppvisar stora likheter
- Nya styrsystemet med decentralisering, målstyrning och lokalt ledarskap frammanar en reglering som inriktas på prestationer av lokala praktiker, vilket innebär ett ökat krav på dokumentation (Sahlin-Andersson 2000)

Vad kan hittas i IUP av forskare?

- Synen på normalitet (om de är felaktigt utformade och beskriver avvikelser)
- Synen på kunskap (både nationellt och lokala skillnader)
- Förändringar i kunskapssyn över tid
- Tonvikter i förhållanden till skillnader vad det gäller kön, etnicitet, socialgrupp osv.

Gallringsråd utifrån ett forskarperspektiv

- Längre serier från enskilda skolor baserat på ett ställningstagande om representativitet
- Gärna felaktigt utförda IUP där omdömen som inte handlar om elevernas kunskaper finns representerade (kan dock uppfattas som integritetskränkande)
- Gärna längre serier där enskilda elever följs (t.ex. alla elever födda i januari, juli och december, eller alla elever vart femte år)

Vad kan IUP innebära för lärare och elever?

I bästa fall:

- en möjlighet att få ett dokument där elevens kunskapsutveckling beskrivs utifrån både summativa, men framförallt, formativa bedömningar
- en möjlighet att följa elevens kunskapsutveckling och tidigt kunna korrigera brister
- för läraren kan det utgöra ett stöd vid planerandet av undervisningen och strävandena efter individualisering

Vad kan IUP innebära för lärare och elever?

I sämsta fall:

- en onödig ”förpappring” av lärarnas tysta kunskaper vilket skapar onödig administration, vilket innebär att tid tas från undervisning och planering
- en stigmatisering som följer eleven genom skoltiden
- ett verktyg för normalisering som tar för liten hänsyn till individen utifrån kön, etnicitet och socioekonomisk status

Till slut

Tack för Er uppmärksamhet